

εκπαίδευση - παιδεία

Εθνικό και όχι κομματικό το πρόβλημα της παιδείας - Εθνική ανάγκη σήμερα η κατάργηση της μονιμότητας των πανεπιστημιακών καθηγητών - Ο Κολοκοτρώνης και το φιλανδρικό μοντέλο - Η Εκπαίδευση ως Μέσο Δημιουργίας Ενεργών Πολιτών για τη Διαχείριση Κρίσεων - Παιδεία και επαπειλούμενο Χάος - Τι θα άλλαζε στην εκπαίδευση

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Καλωσορίσατε	3
Editorial	4 - 8
Εθνική ανάγκη σήμερα η κατάργηση της μονιμότητας των πανεπιστημιακών καθηγητών	10 - 14
Ο Κολοκοτρώνης και το Φιλανδικό μοντέλο	16 - 22
Η εκπαίδευση ως μέσο δημιουργίας ενεργών πολιτών για τη διαχείριση κρίσεων	24 - 27
Παιδεία και το απειλούμενο Χάος	28 - 30
Τι θα άλλαζε στην εκπαίδευση	32 - 34
Εκπαιδευτικό Χαμόγελο	36 - 38

Καλωσορίσατε

Σαν φοιτητής σε διάφορες βαθμίδες, είχα την ευκαιρία να γνωρίσω από κοντά το αγγλικό και το γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα, σαν γονιός γνωρίζω το φιλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα και όταν θυμάμαι το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα με το οποίο μεγάλωσα και εκ των πραγμάτων συγκρίνω με πιάνει ...απελπισία! Με πιάνει απελπισία όχι γιατί δεν υπήρχαν τα προγράμματα αλλά γιατί σπάνια εφαρμόστηκαν. Και οι λόγοι μεν ποικίλουν αλλά κάθε φορά συναντώνται στην πολιτική βούληση.

Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπήρξαν δάσκαλοι και καθηγητές που πραγματικά θυσιαστήκαν γιατί ένοιωσαν και νιώθουν το βάρος του λειτουργήματος που υπηρετούν αλλά η παιδεία ενός έθνους – ειδικά με την παράδοση που έχει το ελληνικό έθνος – δεν μπορεί να στηριχτεί στην φιλοτιμία των λίγων η των πολλών.

Σε αυτό το τεύχος του apopseis για πρώτη φορά αγγίζουμε το θέμα της παιδείας στην Ελλάδα και θα ακολουθούσουν πολλά πιθανώς τεύχη με το ίδιο θέμα μιας και οι σκέψεις, οι προτάσεις, οι ιδέες είναι ανεξάντλητες. Η ευχή είναι απλά κάποτε να πραγματοποιηθούν όχι για κανέναν άλλο λόγο αλλά απλά γιατί το μέλλον κάθε έθνους στηρίζεται στην εκπαίδευση!

Καλή ανάγνωση και πιθανώς αυτό το τεύχος να γίνει και η αφορμή να μας στείλετε τις δικές σας απόψεις στο info@apopseis.gr

Θάνος Καλαμίδας

editorial

Τεύχος⁴

Ιούνιος 2012
www.apopseis.gr

Εθνικό και όχι κομματικό το πρόβλημα της παιδείας

Γιώργος Κοντογιάννης

Εθνικό και όχι κομματικό το πρόβλημα της παιδείας
Μπορούμε κάνουμε την Ελλάδα κέντρο μεταπτυχιακών σπουδών στα Βαλκάνια και στη Νοτιοανατολική Ευρώπη

Παρά τις διαφορετικές απόψεις που κατά καιρούς ακούγονται γύρω από το μείζον θέμα της Παιδείας, μεταξύ των κομμάτων ευρωπαϊκού προσανατολισμού της τελευταίας Βουλής, υπήρξε ένα κοινό σημείο: Ότι η υπάρχουσα κατάσταση δεν είναι δυνατόν να διατηρηθεί και πως είναι αναγκαίο να υπάρξουν ριζικές αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας των ΑΕΙ και ΤΕΙ, με απώτερο σκοπό την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό των σπουδών και των παρεχόμενων γνώσεων.

Είναι γεγονός όμως ότι και μετά την μοναδική για τα ελληνικά δεδομένα συμφωνία κομμάτων να ψηφισθεί ένα νομοσχέδιο για τα ΑΕΙ και ΤΕΙ με την πρωτοφανή πλειοψηφία των 255 θετικών ψήφων, εξακολουθούμε να βρισκόμαστε στο σημείο μηδέν.

Η ψήφιση μόνο ενός κατά κοινή ομολογία εκσυγχρονιστικού νόμου δεν ήρκεσε. Επιβάλλεται και η εφαρμογή του.

Είναι δεδομένο ότι η επιτυχία όμως της οποιας μεταρρύθμισης εξαρτάται από το κατά πόσον θα εφαρμοστούν στην πράξη οι αλλαγές που περιλαμβάνονται στο νόμο που ψηφίσθηκε και από το κατά πόσο η ακαδημαϊκή κοινότητα θα πειστεί τελικά για τη σκοπιμότητα του όλου εγχειρήματος.

Δυστυχώς η πράξη απέδειξε ότι τόσο η ακαδημαϊκή κοινότητα, όσο και η πολιτεία στάθηκαν κατώτεροι των περιστάσεων αφού ο νόμος που υπερψήφισε η Βουλή δεν έχει ακόμα εφαρμοσθεί. Ενώ βρέθηκε και υπουργός Παιδείας που υποστήριξε δημοσίως ότι δεν θα τον εφαρμόσει.

Τελικά, μήπως η εφαρμογή ή όχι του νόμου στη συγκεκριμένη περίπτωση λαμβάνει άλλη διάσταση, γενικότερη, που έχει σχέση με τη δυνατότητα της κάθε Κυβέρνησης να εφαρμόσει ή να μην εφαρμόσει την πολιτική της και τους νόμους που η ίδια ψηφίζει; Γιατί το μεγάλο πρόβλημα των κυβερνήσεων στην Ελλάδα είναι ότι ψηφίζουν νόμους που δεν τους εφαρμόζουν. Και δυστυχώς αυτό συμβαίνει και στην οικονομία όπου, πλέον, μας έχουν πάρει χαμπάρι και στο εξωτερικό. Γι' αυτό ακριβώς αμφισβητείται η δυνατότητά σας να βγάλουμε τη χώρα από την κρίση και γι' αυτό, σε μεγάλο βαθμό, έχουμε χάσει την αξιοπιστία μας.

Το ζήτημα πάντως είναι ότι αν οι ψηφισθείσες αλλαγές, αλλά και άλλες ακόμα που πρέπει να γίνουν, δεν εφαρμοσθούν άμεσα, αν δεν υπάρξει τολμηρή πολιτική στον χώρο της παιδείας, είναι αμφίβολο αν θα καταφέρουμε ποτέ να βγούμε από το τέλμα και να γίνουμε ανταγωνιστικοί σε σχέση με πανεπιστήμια της Ευρώπης αλλά και ολόκληρου του κόσμου.

Γιατί είναι πραγματικά κρίμα η χώρα που γέννησε τις κλασσικές σπουδές, την ιατρική, την έρευνα και τόσους άλλους τομείς των επιστημών, να μην αποτελεί την πρώτη επιλογή φοιτητών από το εξωτερικό.

Είναι βέβαιο ότι η Ελλάδα θα μπορούσε να γίνει κέντρο σπουδών- και σε μεταπτυχιακό επίπεδο- όχι μόνο των Βαλκανίων, αλλά και της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, φέρνοντας μάλιστα στην οικονομία μας χρήματα σε μια δύσκολη περίοδο. Και αυτό όλοι γνωρίζουμε πλέον πώς μπορούμε να το επιτύχουμε.

Εκείνο που δεν έχουμε αποφασίσει όλοι είναι να αφήσουμε στο περιθώριο κομματικά μικροσυμφέροντα. Και αντί να προσελκύουμε φοιτητές έχουμε φτάσει στο αντίθετο σημείο: Οι περισσότεροι νέοι μας να φεύγουν στο

εξωτερικό για να σπουδάσουν, αλλά πλέον και να παραμένουν εκεί για να δουλέψουν. Αυτό αποτελεί τη μεγαλύτερη απόδειξη πως το σύστημα με την παρούσα μορφή έχει αποτύχει.

Χρειάζονται λοιπόν ριζικές τομές, που με τόλμη θα αντιμετωπίσουν καταστάσεις και συμφέροντα που έχουν παγιωθεί εδώ και δεκαετίες.

Πρέπει συνεπώς να εφαρμοσθεί τελευταίος νόμος για την Παιδεία και να ληφθούν πρόσθετα μέτρα ώστε:

Να εξαιρεθεί ο κομματισμός στα ανώτερα και ανώτατα Ιδρύματα, τα οποία πρέπει να πάνσουν να είναι εκτροφεία κομματικών στελεχών και προπαρασκευαστές συνδικαλιστών του δημοσίου.

Να τεθεί η λειτουργία των Ιδρυμάτων σε επιστημονικές βάσεις ώστε να η δραστηριότητα των καθηγητών να επικεντρώνεται αποκλειστικά στην διδασκαλία και στην έρευνα, βάζοντας σε δεύτερη μοίρα τη συμμετοχή τους στα ζητήματα διοίκησης.

Η στήριξη του ερευνητικού τομέα είναι αναγκαία όχι μόνο γιατί μπορεί να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης για τη χώρα μας, αλλά κυρίως γιατί θα βάλει φρένο στη μετανάστευση υψηλού επιπέδου επιστημόνων στο εξωτερικό, οι οποίοι αναγκάζονται να αφήσουν τον τόπο τους, γιατί πραγματικά οι συνθήκες που τους παρέχονται δεν είναι οι κατάλληλες για να εξελίσσουν την επιστήμη τους .

Σύμφωνα με στοιχεία που παρουσιάζει στο βιβλίο του «Επενδύοντας στη φυγή η διαρροή επιστημόνων από την Ελλάδα την εποχή της παγκοσμιοποίησης» ο καθηγητής Λόης Λαμπριανίδης, 114.000 με 139.000 Έλληνες πτυχιούχοι ζουν και εργάζονται στο εξωτερικό, περίπου δηλαδή το 9% με 11% του συνόλου των πτυχιούχων, ποσοστό πολύ υψηλότερο από άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Μάλιστα περισσότεροι από 3.000 Έλληνες είναι καθηγητές στα αμερικανικά πανεπιστήμια και 5.000 εργάζονται στα πανεπιστημιακά και ερευνητικά κέντρα της Ευρώπης.

Δεν είναι λοιπόν, πραγματικά κρίμα, σε μια περίοδο που όλα μοιάζουν αδιέξοδα, το πιο υγιές και ελπιδοφόρο κομμάτι αυτού του τόπου να μεταναστεύει; Στο χέρι μας είναι να δημιουργήσουμε τις συνθήκες εκείνες που θα κρατήσουν τους νέους επιστήμονες να προσφέρουν στον τόπο τους. Αρκεί να υπάρξουν πρόσθετες πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση αυτή.

Όλες οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας πρέπει επιτέλους να δούμε το ζήτημα της παιδείας, χωρίς τους κομματικούς παραμορφωτικούς φακούς που τόσα χρόνια φοράμε.

Η ελληνική παιδεία και ο πολιτισμός που απορρέει από αυτήν, ίσως είναι το ισχυρότερο όπλο της εξωτερικής μας πολιτικής. Γιατί όποιος μια φορά μεταλάβει της ελληνικής παιδείας μένει πάντοτε στη συνείδησή του Έλληνας. Και επειδή οι μετέχοντες της ελληνικής παιδείας αλλοδαποί συνήθως είναι ή εξελίσσονται και σε διαμορφωτές της κοινής γνώμης στις χώρες που ζουν, μπορεί εύκολα κανείς να καταλάβει γιατί επιβάλλεται, επιτέλους, να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα της παιδείας ως εθνικό πρόβλημα και όχι ως πεδίο για την πρόσκαιρη προώθηση κομματικών συμφερόντων. —◆—

Ο Γιώργος Κοντογιάννης εξελέγη βουλευτής του Νομού Ηλείας με τη Ν.Δ. για πρώτη φορά το Μάρτιο του 2004 και επανεξελέγη το 2007 και το 2009 μετά απο μακρόχρονη δημοσιογραφική και συγγραφική καριέρα

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Είναι το ισχυρότερο όπλο αν θέλεις να αλλάξεις τον κόσμο!

Εθνική ανάγκη σήμερα η κατάργηση της μονιμότητας των πανεπιστημιακών καθηγητών

Δρ.φ Φώτιος Χρήστου

Κάθε φορά που δημιουργούνται οι συνθήκες για την ανάπτυξη μιας διαλεκτικής αυξάνονται κατά τρόπο αντιστρόφως ανάλογο και οι δυσκολίες για την εξαγωγή ενός αντικειμενικού συμπεράσματος. Ειδικά η κρίση σε έναν τομέα της άμεσης καθημερινότητας που προκαλεί τη διαχείρισή της μετατρέπεται ως αδιέξοδο αποδοχής και αναγνώρισης των συντεταγμένων παραμέτρων που εμπλέκονται με το ζήτημα. Καθολική εφαρμογή αυτής της πραγματικότητας αποτελεί η γενικόλογη κατά τα άλλα διαπραγμάτευση των προβλημάτων της παιδείας, η οποία εξαιτίας της έκτασής της αποδεικνύεται επιρρεπής σε αυτονόητες συζητήσεις και αδύναμη να αντισταθεί στις συνθηματικές αντιλήψεις που εξελίσσονται συνήθως σε ιερές θέσεις και σε σταθερά διαχρονικές εκπαιδευτικές πολιτικές.

Αναλυτικότερα το θέμα που σχετίζεται με όλο το σύστημα της ανώτατης αγωγής διαμορφώνεται ως στερεότυπη πίστη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση η οποία δεν φαίνεται από τα πράγματα υπόθεση με σχετικό χαρακτήρα. Αυτό σημαίνει πως η βαθμίδα αυτή της παιδείας διαφεύγει των ριζικών μεταρρυθμίσεων οι οποίες είναι προσηλωμένες στο δόγμα της βαθμιαίας αλλαγής των προγενέστερων σταδίων εκπαίδευσης και απολαμβάνει της αναγνώρισης ως σταθερού παράγοντα στις προσπάθειες αναμόρφωσης της εκπαίδευσης.

Οι λόγοι αυτής της προστασίας σχετίζονται αφενός στην αδυναμία του πολιτικού συστήματος να συλλαμβάνει την εκπαίδευση ως ενότητα και να αντιδρά με τόλμη σε καθεστωτικές αντιλήψεις που στηρίζονται σε ένα σύνολο ατόμων με ιδεολογικοποιημένο συμφέρον. Η πολιτική δηλαδή εξουσία δεν αποτολμά να καταργήσει τη μονιμότητα των εκπαιδευτικών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ακόμη και τη στιγμή που είναι διαμορφωμένο κατά τρόπο ισχυρό το αίτημα του κοινού για δικαίωμα στην έρευνα και στην ανάληψη παιδαγωγικών ρόλων της πλειονότητας ικανών νέων

που διακρίνονται για το ερευνητικό τους πνεύμα και τα υψηλά παιδευτικά τους προσόντα.

Δυστυχώς η αναζήτηση τύχης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δε στηρίζεται σε καθαρά αντικειμενικά επιστημονικά κριτήρια αλλά σε μεγάλο βαθμό σε διαδικασίες που είναι προσανατολισμένες και υποταγμένες στον κανόνα συνήθως των προσωπικών επιλογών. Απόδειξη αυτής της παθογένειας είναι η εμφάνιση του φαινομένου της οικογενειοκρατίας και της αναπαραγωγής των συνειδητοποιημένων ομάδων που ανανεώνουν τα μέλη τους με αναξιοκρατικό τρόπο και με βάση την αρχή του ημετερισμού. Για να καταστεί αντιληπτός ο τρόπος που λειτουργεί το νοσηρό πανεπιστημιακό κατεστημένο είναι χρήσιμο να αντιμετωπίσει κατά τρόπο ελληνικό τα σχετικά πορίσματα ερευνών που αξιολογούν νοητικά τον μαθητικό πληθυσμό της πατρίδας μας.

Ενδεικτική εργασία που δείχνει την τύχη των ευφυών μαθητών της εκπαίδευσης και τη μεταχείριση τους αργότερα από την τριτοβάθμια αγωγή είναι η έρευνα με σταθμισμένο ερωτηματολόγιο για την ανακάλυψη ευφυών μαθητών σε δείγμα 235 μαθητών στο 92ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών η οποία αποκάλυψε την ύπαρξη 16 ατόμων με υψηλό δείκτη νοημοσύνης. Πρόκειται για μαθητές τους οποίους αδυνατεί η σχολική μονάδα με το υφιστάμενο πρόγραμμα σπουδών να εντοπίσει και οι οποίοι σύμφωνα με τα ισχύοντα στεγανά των πανεπιστημίων είναι αποκλεισμένοι από αυτόν τον εκπαιδευτικό χώρο.

Η κατάσταση αυτή σε μεγαλύτερη κλίμακα και με αναλογιστική προοπτική δίνει στο φαινόμενο τη διάσταση που πραγματικά λαμβάνει. Είναι δηλαδή οδυνηρό να σκεφτεί κανείς πως από τα 2.000.000 εκπαιδευόμενους όλων των βαθμίδων ο πανεπιστημιακός χώρος ως τόπος απασχόλησης στην έρευνα των ικανότερων ατόμων είναι απαγορευτικός αφού οι θέσεις σε αυτήν τη βαθμίδα προορίζονται συνήθως για άτομα γνωστά σε αυτό το περιβάλλον. Είναι σίγουρο πως η προσέγγιση αυτού του εθνικού προβλήματος που έχει τραγικές διαστάσεις για την πατρίδα μας δεν αντιμετωπίζεται με το συνήθη αποδεικτικό λόγο και μέσα από ουσιαστικές αναλύσεις αφού το συγκεκριμένο θέμα ενδιαφέρει πέρα από τον ανιδιοτελές σύνολο και άλλους εξωπανεπιστημιακούς παράγοντες.

Το πανεπιστήμιο θα λέγαμε είναι παραδομένο σε μόνιμους δημοσίους υπαλλήλους γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα τη διαρροή του ελληνικού πνεύματος στο εξωτερικό ή την απώλειά του. Έτσι διασφαλίζεται η έλλειψη έρευνας στην Ελλάδα και η απουσία της πνευματικής πρωτοπορίας η οποία με τη διανοητική της εμπλοκή θα μπορούσε στις μέρες μας να διαχειριστεί αποτελεσματικότερα τη σοβούσα και εμφανή εθνική κρίση. Η καταστροφική αυτή ανοχή των πανεπιστημιακών υπαλλήλων- καθηγητών μέχρι τα

βαθιά τους γεράματα διασφαλίζει και την απουσία του καθολικού πνεύματος η οποία στην αρχαιότητα συνιστά το γενικό κανόνα.

Είναι γνωστό δηλαδή πως στους 30.000 ελεύθερους Αθηναίους της κλασικής Αθήνας έχουμε 10.000 σοφούς σε αντίθεση με την εποχή μας στην οποία παρά την ύπαρξη των πανεπιστημιακών δασκάλων δεν υπάρχει διαθέσιμο λαϊκό πνεύμα και αντίστοιχη σοφία. Η διασφάλιση του δικαιώματος των πανεπιστημιακών καθηγητών και τα προβληματικά κριτήρια επιλογής τους οφείλονται βεβαίως και τη σθεναρή υπεράσπισή τους με έναν τρόπο που αυτονομείται ή κινείται αντίθετα με το βασικό δικαίωμα του κοινού για επιστήμη που μπορεί να συμβάλει στην έρευνα και ως εκ τούτου στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Άλλος λόγος για το οποίον το σημερινό πανεπιστήμιο είναι αναχρονιστικό και οι καθηγητές του μόνιμοι είναι η ελλειμματική προσέγγιση των άμεσων και των έμμεσων ελληνικών αδιεξόδων και η εντύπωση πως το θέμα των πανεπιστημίων επιδέχεται ανώδυνη και βαθμιαία αναθεώρηση. Σε αυτή την αντιπροοδευτική στάση της πατρίδας μας οδηγεί και η μερικοποίηση της σχέσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την εν γένει κοινωνική ζωή η οποία δεν επιτρέπει να θεωρείται υπεύθυνη η αθλιότητα στα πανεπιστήμια για την πραγματική καθυστέρηση που λαμβάνει σε όλους τους τομείς της καθημερινότητας συγκεκριμένη μορφή.

Πρόκειται χωρίς αμφιβολία για βαθύτατη κρίση η οποία στην εποχή της εξέλιξης και των εκρηκτικών ανακαλύψεων είναι υπεύθυνη για την ύφεση και την οπισθοδρόμηση. Αυτός είναι ο λόγος που περισσότερο από κάθε άλλη φορά επιβάλλεται η ενεργοποίηση του πληθυσμού ώστε να καταστεί εφικτή η απαίτηση για ελεύθερη επιστήμη ικανή να την υπηρετήσουν χωρίς διακρίσεις άτομα με αυξημένα ερευνητικά προσόντα.

Η θέση αυτή ως στόχος στα πλαίσια του επιστημονικού ρεαλισμού είναι πρακτικά ωφέλιμη μόνο εάν η πρόσβαση και η κατάληψη θέσεων στο πανεπιστήμιο γίνεται κατά τρόπο ακώλυτο και χωρίς τα εμπόδια που συνεπάγεται η οργανικότητα πανεπιστημιακών που καταλαμβάνουν δια βίου τα πανεπιστήμια και επιλέγουν οι ίδιοι τους «διαδόχους» τους. Είναι σίγουρα η πρόταση αυτή δύσκολη στην εφαρμογή αλλά υλοποιήσιμη αν παρακαμφθεί η αντίσταση των πανεπιστημιακών που μάχονται για τα ιδιωτικά κεκτημένα τους και αντιμετωπίζουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως αναφαίρετο και αδιαπραγμάτετο εργασιακό αγαθό. Για να συμβεί τούτο θα μπορούσε η πολιτεία να τους αμείβει ακόμα και όταν δεν προσφέρουν έργο και να διευκολύνει την προαγωγή ικανών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Έτσι ενδέχεται η κοινωνία όσα επιβαρύνεται από τους μισθούς των μόνιμων καθηγητών να τα εξασφαλίζει εις το πολλαπλάσιο από την έρευνα των νέων ανακλητών επιστημόνων. —◆—

Βιβλιογραφία

HOWARD, K. & SHARP, J. (1998) Η επιστημονική μελέτη: Οδηγός σχεδιασμού και διαχείρισης πανεπιστημιακών ερευνητικών εργασιών, Αθήνα, Gutenberg.

MASON, J. (2004) Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

McBEATH, J. (2001) Το σχολείο που μαθαίνει, στο: Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;, Αθήνα, Μεταίχμιο, 157-166.

McBEATH, J. (2002) Η αυτοαξιολόγηση στο σχολείο, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

McBEATH, J., SCHRATZ, M., κ. ά. (2005) Η αυτοαξιολόγηση στο ευρωπαϊκό σχολείο. Πώς Άλλαξαν Όλα, Αθήνα, Μεταίχμιο.

NEAVE, G. (1998) Οι εκπαιδευτικοί: Προοπτικές για το εκπαιδευτικό επάγγελμα στην Ευρώπη, Αθήνα, Έκφραση.

TILL, G. WARRANT, F. (2001) Το πανεπιστήμιο στον 21ο αιώνα, Αθήνα, Ατραπός

Δρ. φ. **Φώτιος Χρήστου**: Διδάκτωρ Φιλοσοφίας Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών. Πτυχιούχος Φιλολογίας, Θεολογίας, Πολιτικών Επιστημών και Παιδαγωγικού.

TREAT THE
EARTH WELL.
IT WAS NOT
GIVEN TO YOU
BY YOUR
PARENTS,
IT WAS
LOANED
TO YOU
BY YOUR
CHILDREN

Ο Κολοκοτρώνης και το φιλανδρικό μοντέλο

Θανάσης Καλαμίδας

Έχω μια παιδική ανάμνηση που την κουβαλώ όλα αυτά τα χρόνια σαν μάθημα ζωής και που στη συνέχεια επαγγελματική μου ενασχόληση μου έδωσε πολλά παραδείγματα για τις αλήθειες αυτής της ανάμνησης. Παρέα με τον πατέρα μου περπατούσαμε στο κέντρο της Αθήνας όταν βρεθήκαμε μπροστά από το κτίριο της Παλαιάς Βουλής στη Σταδίου. Φυσικά όπως φαντάζεστε ο καβαλάρης Κολοκοτρώνης και η μορφή του στρατηγού έκανε στην κυριολεξία τη φαντασία μου να καλπάζει. Είδα χιλιάδες Τούρκων να ορμάνε και ο στρατηγός ολομόναχος να τους κόβει στα δυο με τη σπάθα του, να ανοίγει δρόμους ανάμεσα τους και να ανεμίζει την ελληνική σημαία. Ο πατέρας μου απλά με κοίταξε σιωπηλός αντιλαμβανόμενος τι σκεπτόμουν και μετά από λίγο όταν πια η φαντασία μου σκότωσε όλους τους Τούρκους, μου εξήγησε τι δείχνει ο Κολοκοτρώνης και η φουστανέλα του στρατηγού μπορεί να είχε αίμα το δάχτυλο όμως έδειχνε το πανεπιστήμιο. Το μέλλον δεν είναι στη σπάθα αλλά στη πέννα, στη μόρφωση.

Στη συνέχεια όπως είπα και προηγουμένως, η δουλειά μου μου έδειξε την πιο σκοτεινή πλευρά της ανθρωπότητας. Είδα το απαρτχάιντ από κοντά, κράτησα στην αγκαλιά μου τραυματισμένα παιδιά στο Σουδάν και έζησα την αλήθεια δολοφονικών καθεστώτων που ο φόνος είναι όχι απλά καθημερινότητα αλλά πολύ χειρότερα κοινωνικά αποδεκτή πράξη. Πολλές φορές προσπάθησα να καταλάβω, να νιώσω τι ήταν αυτό που καθοδηγούσε αυτές τις πράξεις. Βλέπετε όλοι είχαν τις δικαιολογίες τους και την ηθική τους και όλοι πίστευαν – αδιάφορα πόσο απεχθή ήταν τα εγκλήματα τους – ότι έκαναν το σωστό. Και δεν ήταν έλλειψη διάκρισης του σωστού από το λάθος ή του κακού από το καλό που καθοδηγούσε τις πράξεις τους αλλά η έλλειψη κρίσης αποτέλεσμα μόρφωσης και εκπαίδευσης για να διαχωρίσουν το σωστό από το λάθος.

Και θα μπορούσα να γράψω δεκάδες παραδείγματα, πραγματικά παραδείγματα από τις εμπειρίες μου για να καταλήγω πάντα ακριβώς στο ίδιο πράγμα, εάν ένα κράτος, έθνος, κοινότητα θέλει να έχει μέλλον πρέπει να επενδύσει στην εκπαίδευση. Και να επενδύσει ουσιαστικά και όχι από υποχρέωση η γιατί το επιβάλλει η σύγχρονη λογική, η επένδυση πρέπει να είναι απόλυτα συνειδητή και να υποστηρίζεται με συνέπεια και συνέχεια. Και η ζωή τα έφερε έτσι ώστε τα τελευταία χρόνια να ζω στη χώρα που υποστηρίζει όλα όσα έγραψα παραπάνω, στη Φιλανδία. Στη χώρα με το πρότυπο εκπαιδευτικό σύστημα. Κάποια στιγμή στα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας και με αφορμή μια επίσκεψη πανεπιστημιακών και δημοσιογράφων στη Φιλανδία για να δουν πως λειτουργεί το φιλανδικό σχολείο ξεκίνησε μια έντονη συζήτηση στην Ελλάδα για το φιλανδικό μοντέλο. Η συζήτηση πήρε μεγάλες διαστάσεις και ξαφνικά βρέθηκα κι εγώ να λαμβάνω μέρος σε αυτή τη συζήτηση με σειρά άρθρων και συμμετοχή σε συζητήσεις που πολλές φορές προσπαθούσα να εξηγήσω τα ανεξήγητα ή καλύτερα αυτά που δεν ήθελε κανένας να ακούσει.

Το άρθρο που ξεκίνησε όλη τη συζήτηση (αν θυμάμαι καλά είχε δημοσιευτεί στην Ελευθεροτυπία) ανάλωσε το μεγαλύτερο μέρος του περιγράφοντας τις εγκαταστάσεις και τη συμπεριφορά των μαθητών με εμφανή ζήλεια. Περιέγραφε τα εσωτερικά γυμναστήρια, το εστιατόριο που έχει το κάθε σχολείο, τις εξοπλισμένες αίθουσες φυσικής και χημείας η τις αίθουσες αναψυχής. Και παραδέχομαι την ίδια ζήλεια είχα νιώσει κι εγώ κατά την επίσκεψη μου σε ένα αγγλικό σχολείο κάποια στιγμή στις αρχές τις δεκαετίας του 80. Και ενθυμούμενος τα δικά μου σχολικά χρόνια σε μισογκρεμισμένα κτίρια με αίθουσες σε ανήλια υπόγεια στοιβαγμένοι σαράντα μαθητές με βαριεστημένους και σιχτιρισμένους από τις συνθήκες δάσκαλους και καθηγητές με βιβλία που είχαν να ανανεωθούν δεκαετίες. Χημείο, μόνο και η αναφορά σε τέτοια αίθουσα φέρνει γέλια και όταν θυμάμαι τον δύστυχο φυσικό που τις κατ' εξαίρεση φορές μπορούσε να μας δείξει κάποιο πείραμα κουβαλούσε χλριοχρησιμοποιημένους δοκιμαστικούς σωλήνες από το σπίτι του και δεν μας άφηνε να τους αγγίζουμε από φόβο μην σπάσουμε τίποτα και δεν θα είχε τα λεφτά να πάρει καινούργιο. Όσο για τα εστιατόρια φαντάζομαι ακόμα και σήμερα τέσσερεις δεκαετίες μετά τα δικά μου σχολικά χρόνια

ακούγονται σαν ανέκδοτο και οι αίθουσες αναψυχής σαν ουτοπία. Αυτό δεν που έκανε ιδιαίτερη εντύπωση στον συγγραφέα ήταν η συμπεριφορά των μαθητών που έβγαζαν τα παπούτσια τους κατά την είσοδο τους και πολλοί ακόμα άλλαζαν και ρούχα δικαιολογώντας το σαν τη συνειδητή πράξη να κρατήσουν το σχολικό περιβάλλον καθαρό και απόδειξη πολιτισμού που θα έπρεπε να μιμηθούμε.

Τη συνέχεια πολλοί από εσάς πιθανώς να την θυμάστε η ακόμα και να την βιώσατε μέσα από την ανησυχία σας για τα παιδιά σας η για σας τους ίδιους. Η συζήτηση έγινε θέμα που απασχόλησε ακόμα και τον τότε πρωθυπουργό και όλοι μιλούσαν για τις κτιριακές εγκαταστάσεις, τα χαμογελαστά πρόσωπα των μαθητών και το ευχάριστο κλίμα. Επιτροπές ειδικών από το υπουργείο παιδείας και άλλους φορείς άρχισαν να επισκέπτονται την Φιλανδία για να φτιάξουν ένα σχέδιο και να το εφαρμόσουν στην Ελλάδα. Κανένας δεν είπε ότι το μερίδιο της εκπαίδευσης στο κρατικό ταμείο είναι μεγαλύτερο από αυτό της άμυνας για παράδειγμα. Οι Φιλανδοί με ευκολία κτίζουν καινούργια σχολεία αλλά θα τους πάρει μήνες ίσως και χρόνια να αποφασίσουν για την αγορά καινούργιων ελικοπτέρων. Και μη μου πει κανείς ότι η άμυνα είναι θέμα εθνικής ασφάλειας για την Ελλάδα λόγω των γειτόνων γιατί μάλλον τα μαθήματα γεωγραφίας απότυχαν. Οι Φιλανδοί ζουν αιώνες με τον παρανοϊκό φόβο – αδιάφορο αν έχουν δίκιο η όχι - των εξ ανατολών γειτόνων τους και την αίσθηση ότι είναι μόνοι τους μπροστά στη ρωσική αρκούδα.

Οι Φιλανδοί επενδύουν συνειδητά

στην εκπαίδευση. Όταν τα τελευταία χρόνια τα κρούσματα ξενοφοβίας και ρατσισμού έγιναν πιο συχνά το κράτος δεν αναλώθηκε σε ανακοινώσεις και διαγγέλματα αλλά δημιούργησε σχολικά προγράμματα επιμόρφωσης για τα παιδιά ώστε να καταλάβουν τη σημαίνει διακρίσεις και γιατί δεν πρέπει να γίνονται διακρίσεις. Δεκάδες επιτροπές στα φιλανδικά πανεπιστήμια απαρτιζόμενες από ειδικούς σε θέματα εκπαίδευσης και με την άμεση συμμετοχή δασκάλων και γονέων διαμορφώνει συνέχεια τα σχολικά προγράμματα αναγνωρίζοντας ότι η εκπαίδευση είναι ένας ζωντανός οργανισμός που χρειάζεται συνέχεια εξέλιξη για να μπορεί να παρακολουθήσει τη ζωή που συνέχεια εξελίσσεται. Η εκλογές των συμβουλίων γονέων και κηδεμόνων είναι πολύ σημαντικές και ο Matti Vanhanen τέως πρωθυπουργός και προσωπικός φίλος θεωρούσε και θεωρεί πιο σημαντική την εκλογή του και συμμετοχή του στο σύλλογο γονέων και κηδεμόνων της περιφέρειας του από την όποια άλλη εκλογή έχει συμμετάσχει και νικήσει. Αυτοί οι άνθρωποι είναι εκπαιδευμένοι και συνειδητοί στο να επενδύουν στην εκπαίδευση.

Για να επανέλθω παρενθετικά στη συζήτηση που γινόταν τότε με το φιλανδικό μοντέλο, αν μπορούσαμε να πάρουμε ένα φιλανδικό σχολείο και να το μεταφέρουμε στην Ελλάδα όπως ακριβώς θα νιώθαμε την απόλυτη απογοήτευση. Κανένας δεν πήρε υπόψη του ότι για τις εγκαταστάσεις, όσο καταπληκτικές και να φαίνονται, μεγάλο ρολό έχουν παίξει οι κλιματολογικές συνθήκες και οι ανάγκες που δημιουργούν. Σε μια χώρα που ζει οκτώ μήνες το χρόνο στο σκοτάδι, με αρκτικές θερμοκρασίες που μπορεί να φτάσουν τους -27 στο νότιο Ελσίνκι και που δρόμοι είναι μόνιμα σκεπασμένοι από χιόνι και πάγο είναι φυσιολογικό ότι όλοι αλλάζουν ρούχα και βγάζουν τα παπούτσια τους όταν μπαίνουν σε ένα εσωτερικό χώρο. Δεν είναι θέμα πολιτισμού είναι θέμα άμυνας. Σε ένα χώρο που ξέρεις ότι θα αεριστεί σε οκτώ μήνες από συνθήκης τον κρατάς όσο μπορείς καθαρό και αμόλυντο. Για παράδειγμα σπάνια κάποιος καπνίζει μέσα στο σπίτι η τηγανίζει, όχι γιατί υπάρχει κάποιος νόμος που το απαγορεύει αλλά απλά γιατί ο αέρας για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα δεν ανανεώνεται και σας βεβαιώνω σε -27 βαθμούς δεν ανοίγεις τα παράθυρα να αεριστεί το δωμάτιο.

Στη χώρα λοιπόν με την δεκάμηνη ηλιοφάνεια έχουμε

υποχρέωση να την εκμεταλλευτούμε και μέσα στον περιβάλλον χώρο. Ναι μπορούν να γίνουν γυμναστήρια, υπαίθρια εστιατόρια και χώροι αναψυχής και δημιουργίας στον περιβάλλοντα χώρο. Και ναι, και χημεία και βιβλιοθήκες και αίθουσες υπολογιστών μπορούσαν να έχουν γίνει αν συνειδητά το κράτος και οι πολίτες του επένδυσαν χρόνια τώρα στην παιδεία. Αλλά βέβαια στις εποχές του μνημονίου και των υποβρυχίων του Άκη να λέω τέτοια πράγματα ακούγεται μάλλον σαν περιαιτολογία αλλά και αυτό το αλλά είναι τιτάνιο, μήπως παράλληλα αυτή είναι και η πιο κατάλληλη στιγμή για να σκεφτούμε το μέλλον;

Και η αλλαγή η καλύτερα η επένδυση πρέπει να γίνει με την συμμετοχή όλων αλλά κυρίως όχι των πολιτικά υπεύθυνων με τα όποια οράματα, αλλά με τη άμεση συμμετοχή των ειδικών, των εκπαιδευτικών. Δυστυχώς στην Ελλάδα οι εκπαιδευτικοί έχουν συνδεθεί με τις τρίμηνες διακοπές και με απεργίες για αυξήσεις δημιουργώντας στερεότυπα που και οι ίδιοι είναι συνένοχοι. Την ανάγκη αλλαγών στην εκπαίδευση τις έχουν εντοπίσει και τονίσει οι ίδιοι αλλά ποτέ δεν έκαναν ενέργειες για αυτό το θέμα απλά το έβαζαν σαν «γέμισμα» σε κινητοποιήσεις η απεργίες που είχαν σαν θέμα το μισθολογικό φέρνοντας ουσιαστικά τα εκπαιδευτικά θέματα σε δεύτερη και μερικές φορές απαξιωτική μοίρα οι ίδιοι.

Φυσικά η επιτυχία του φιλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος έχει να κάνει και με άλλα στοιχεία όπως ο απόλυτα ελεγχόμενος πληθυσμός μέχρι την προηγούμενη δεκαετία τουλάχιστον, αλλά και εδώ οι προνοητικοί Φιλανδοί έχοντας

εντοπίζει πως η αύξηση πληθυσμού με την είσοδο κυρίως μεγάλου αριθμού μεταναστών μπορεί να δημιουργήσει πρόβλημα έχουν ήδη ξεκινήσει μελέτες για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Το πιο ειρωνικό και γι αυτό το άφησα τελευταίο είναι ότι το φιλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι ακριβώς το ίδιο με το εκπαιδευτικό σύστημα που ονειρεύτηκε ο Ράλλης στα τέλη της δεκαετίας του 70 με την περίφημη εκπαιδευτική του μεταρρύθμιση. Απλά στη Φιλανδία λειτουργεί με τα θεωρητικά και επαγγελματικά λύκεια και τις τεχνικές σχολές. Ξέρετε πια είναι η μεγαλύτερη ειρωνεία; Το λύκειο οι Φιλανδοί το λένε ελληνικότατα ...λύκειο, lukio στα φιλανδικά!

Όποτε χρειάστηκε η Ελλάδα οι έλληνες φόρεσαν την φουστανέλα και την μάτωσαν ακολουθώντας τον στρατηγό Κολοκοτρώνη αλλά το μέλλον της Ελλάδας είναι εκεί ακριβώς που δείχνει το δάχτυλο, στο πανεπιστήμιο, στην εκπαίδευση και ίσως τώρα που προσπαθούμε να ξανακτίσουμε αυτή τη χώρα είναι και η κατάλληλη στιγμή να επενδύσουμε στην εκπαίδευση. —◆—

Ο **Θανάσης Καλαμίδας** συνεργάζεται με εφημερίδες, περιοδικά, ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς στη Σκανδιναβία και στη Μεγάλη Βρετανία. Ιδρυτής και αρχισυντάκτης του καθημερινού περιοδικού Oni magazine, του Oni project και ιδρυτικό μέλος της πανευρωπαϊκής κίνησης μεταναστών καλλιτεχνών και συγγραφέων. Ζει στη Φιλανδία από το 1999.

Μερικές φορές βρίσκω μέρος να **κοιμηθώ**

Αλλά ποτέ δεν **ονειρεύομαι**

Η Εκπαίδευση ως Μέσο Δημιουργίας Ενεργών Πολιτών για τη Διαχείριση Κρίσεων

Γιώργος Παναγιωτόπουλος

Από τα μέσα της δεκαετίας του '90, σύμφωνα με τις επιταγές της ευρωπαϊκής πολιτικής, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση από το Συμβούλιο της Ευρώπης στην εκπαίδευση που αφορά στην ιδιότητα του πολίτη και στις δημοκρατικές αξίες.

Ωστόσο, αν και διαπιστώνεται ότι υπάρχει ανάγκη για μια ενεργητικού χαρακτήρα, ενημερωμένη και υπεύθυνη ιδιότητα του πολίτη και ότι ο ρόλος της εκπαίδευσης σε αυτή τη διαδικασία είναι ιδιαίτερα σημαντικός, από τα σύγχρονα δεδομένα προκύπτει ότι υπάρχει ένα τεράστιο κενό ανάμεσα στα λεγόμενα γύρω από την ανάγκη για μια δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και σε αυτό που συμβαίνει πραγματικά.

Τα τελευταία χρόνια, ενισχύθηκε ο προβληματισμός αναφορικά με την ερμηνεία της «ιδιότητας του πολίτη» (ως status και ως πρακτικής), τη νοηματοδότηση του όρου «ενεργός πολίτης», τη συσχέτισή του με τον αποτελεσματικό πολίτη, τον πολίτη με δημοκρατικές αρχές και πεποιθήσεις, αλλά και με τον τρόπο παιδαγωγικής προσέγγισης και εκπαιδευτικής υλοποίησης του συγκεκριμένου στόχου.

Στον 21ο αιώνα, σε μία εποχή που χαρακτηρίζεται από τις αρχές της νεωτεριστικότητας, της πολυπολιτισμικότητας και της παγκοσμιοποίησης έχουν διαμορφωθεί νέες συνθήκες και δεδομένα που επιβάλλουν την αναθεώρηση του περιεχομένου της ιδιότητας του πολίτη. Στο πλαίσιο αυτό, η ύπαρξη ενεργών πολιτών, που διακρίνονται από συνεργατικό πνεύμα, δυνατότητα ευελιξίας, αυτόνομη σκέψη και δράση, κρίνεται αναγκαία. Στην εποχή των πολύμορφων κρίσεων η δημιουργία ενεργών πολιτών οφείλει να έχει ύψιστη θέση στον εκπαιδευτικό προγραμματισμό.

Τι είναι όμως η κρίση που τόσος λόγος γίνεται για αυτή καθημερινά σε παγκόσμιο επίπεδο;

Η έννοια της κρίσης, ως πολυδιάστατη που είναι, έχει αποδοθεί ποικιλοτρόπως, ακόμη και από απλούς ανθρώπους για να περιγράψουν με μια λέξη ότι αντιμετωπίζουν ένα δύσκολο πρόβλημα, ότι διανύουν περίοδο ανωμαλίας ή βρίσκονται σε κρίσιμη φάση.

Γενικώς, με τον όρο «κρίση», περιγράφεται συνήθως μια απρόβλεπτη κατάσταση, η οποία χαρακτηρίζεται από ένταση και ανασφάλεια, μπορεί δε να αφορά στον εαυτό μας, στην οικογένεια, στην επιχείρηση, στην κοινωνία, στους θεσμούς, ή στο διεθνές περιβάλλον και η οποία πιθανολογείται ότι θα επιφέρει δυσμενή αποτελέσματα. Κατά την κρίση, μεταβάλλεται η συνήθης ροή των πραγμάτων και εισερχόμαστε σε μια καμπή, σε μια μεταβατική περίοδο με δυσχέρειες και κινδύνους. Κάθε κρίση λειτουργεί ως δοκιμή της σταθερότητας του συστήματος.

Στο σημείο αυτό γεννούνται δύο ερωτήματα: Η σημερινή Κρίση είναι Κρίση εκπαίδευσης ή Κρίση οικονομίας και αν είναι κρίση εκπαίδευσης πώς η εκπαίδευση μπορεί να συμβάλει στην ομαλοποίηση των κρίσιμων καταστάσεων;

Η κρίση που χαρακτηρίζει σήμερα την εποχή μας είναι πάνω απ' όλα κρίση αρχών, αξιών, ιδανικών, ήθους, ηθικής, κοινωνικής ευαισθησίας, εμπιστοσύνης σε πρόσωπα και θεσμούς, θρησκευτικής πίστης, ορθοφροσύνης, αυτογνωσίας, κρίση υπεύθυνων πολιτών, με αίσθηση υποχρεώσεων και δικαιωμάτων, και δυνατότητα εκτιμήσεως προσώπων και πραγμάτων, μα πάνω από όλα είναι κρίση πολιτικών με όραμα και συνείδηση ευθύνης και αίσθηση της πραγματικότητας και λύσεων που θα προχωρούν από το ρηματικό επίπεδο στο έμπρακτο.

Η εκπαίδευση καλείται λοιπόν να διαδραματίσει έναν μετασχηματιστικό ρόλο που θα επιτρέψει την ενδυνάμωση και χειραφέτηση του ατόμου και θα το βοηθήσει να συμμετάσχει ενεργά στο τοπικό, περιφερειακό, εθνικό αλλά και παγκόσμιο γίγνεσθαι, προκειμένου να μπορεί να δράσει ενεργά και εποικοδομητικά απέναντι στις προκλήσεις που γεννά η κρίση. Πώς αυτό θα επιτευχθεί; Θα υλοποιηθεί μέσα σε ένα κλίμα μάθησης, όπου οι σημερινοί μαθητές και αυριανοί ενεργοί πολίτες θα:

- Αναπτύσσουν κριτήρια για να διακρίνουν τι είναι καλύτερο να διατηρήσουν στην πολιτισμική και φυσική τους κληρονομιά.
- Διακρίνουν αξίες και στρατηγικές για την ανάπτυξη των αρχών και της ηθικής της βιωσιμότητας στις τοπικές τους κοινωνίες.
- Έχουν τη δυνατότητα να συναποφασίζουν για την οργάνωση της διδασκαλίας και της μάθησής τους.
- Κοινωνικοποιούνται με τρόπους μάθησης, μέσα από τους οποίους θα μαθαίνουν να συμμετέχουν με υπευθυνότητα στη λήψη προσωπικών και συλλογικών αποφάσεων.
- Έχουν τη δυνατότητα να αναπτύσσουν δραστηριότητες που ενθαρρύνουν την ισότιμη συμμετοχή, το συνεργατικό πνεύμα, την ομαδικότητα και τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων για θέματα κοινού ενδιαφέροντος.
- Διερευνούν τις σχέσεις για την επίλυση προβληματικών και αμφιλεγόμενων καταστάσεων, ενώ παράλληλα θα αποκτούν πλήρη συνείδηση του γεγονότος ότι υπάρχουν εναλλακτικοί τρόποι θεώρησης, ερμηνείας και επίλυσης των προβλημάτων που πραγματεύονται.

Η διέξοδος από την κρίση θα μπορούσε να είναι η εκπαίδευση, αν η εκπαίδευση είναι ένας τρόπος για προοδευτική πολιτική, καινοτόμες δράσεις, δημιουργικές αλλαγές και οράματα. Η μετάβαση στην επόμενη μέρα, στην μέρα μετά την κρίση, απαιτεί άτομα και κοινωνικές ομάδες με ήθος, αίσθηση ευθύνης, συνείδηση συλλογικότητας. Η αντιμετώπιση της κρίσης δεν είναι δυνατόν να υλοποιηθεί αν οι πολίτες δεν έχουν εκπαιδευτεί ως ενεργοί πολίτες. Ως πολίτες, που είναι ικανοί να εστιάζουν στον επαναπροσδιορισμό των κοινωνικών πολιτικών αξιών και αντιλήψεων και της συστημικής θεώρησης όλων των φυσικών, βιολογικών, κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών παραγόντων.

Η αντιμετώπιση της κρίσης απαιτεί τη διαμόρφωση μιας καινούριας κουλτούρας, ενός νέου τρόπου σκέψης και αντίληψης των πολυδιάστατων κρίσιμων θεμάτων, που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα στις ημέρες μας. Η αντιμετώπιση της κρίσης επιτάσσει, συνάμα, τη νέα αντίληψη της πολιτικής με τη συνέργεια της εκπαίδευσης προς την ανάληψη πρωτοβουλιών, ρυθμίσεων και δράσεων που θα λειτουργήσουν ως τρόποι διαφυγής από την κρίση και ως έναυσμα για ανάπτυξη και μετασχηματισμό της δύσκολης κατάστασης, που όλοι βιώνουμε αυτή τη χρονική περίοδο.

Το Παρελθόν έφερε την κρίση, όμως το Αύριο εξαρτάται από τις επιλογές του Σήμερα και σε αυτό το Σήμερα η εκπαίδευση δεν μπορεί παρά να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο. —◆

Ο Παναγιωτόπουλος Γεώργιος του Ανδρέα είναι πτυχιούχος του τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ), καθώς και της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Ρόδου. Έχει δίπλωμα διετούς εκπαίδευσης του Μαράσλειου Διδασκαλείου Δημοτικής Εκπαίδευσης στην Ειδική Αγωγή. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στη Διοίκηση Μονάδων Υγείας του Ε.Α.Π.. Είναι Διδάκτωρ της σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών του τμήματος Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Επίσης, είναι σύμβουλος στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση Ενηλίκων στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Έχει διδάξει επί σειρά εξαμήνων στη σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών του τμήματος Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Αιγαίου καθώς και στο Τ.Ε.Ι. Πατρών. Το επιστημονικό - συγγραφικό του έργο εντάσσεται στις επιστήμες της αγωγής με έμφαση στη Δια Βίου Μάθηση - Κατάρτιση και την σχέση με την αγορά εργασίας. Συνάμα, έχει υπηρετήσει σε θέσεις ευθύνης (όπως Αντινομάρχης Ν. Ηλείας). Σήμερα είναι Περιφερειακός Διευθυντής Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Ελλάδας.

Παιδεία και επαπειλούμενο Χάος

Βασίλης Φωτάκης

Η κρίση δεν φανέρωσε μόνο την οικονομική ένδεια της Πατρίδας μας, αλλά και το έλλειμμα παιδείας (κοινωνική και μορφωτική ένδεια) . Η Παιδεία, υπήρξε ανέκαθεν το βασικό συστατικό της κοινωνίας μας, όπου πρόσφερε και εξασφάλιζε εργασία, ευκαιρίες, ανέλιξη, μόρφωση, σεβασμό. Με τα χρόνια όμως αυτή η σχέση διερράγη και ο εύκολος πλουτισμός μέσα από μια επίπλαστη ευμάρεια οικονομική και κοινωνική έστησε μια ολόκληρη βιομηχανία εξαγοράς τίτλων και κατ' επέκταση συνειδήσεων.

Το νέο κοινωνικό στάτους απεδείκνυε ότι ο πλουτισμός και η μόρφωση δεν θέλει κόπο, αλλά «τρόπο».

Η παιδεία, αντιμετωπίστηκε από τους ιθύνοντες, ως ένα εύκολο σκαλοπάτι για προσωπική εξέλιξη και πειραματισμούς, χωρίς να συγχωρεί καμιά είδους κριτική και δικαίωμα ελέγχου. Αποτέλεσμα, να εξαγεί άμεσα πτυχιούχους αμόρφωτους κατά κύριο λόγο και απαίδευτους και αυτό το τίμημα πληρώνουμε σήμερα. Στα πλαίσια των κεκτημένων κατακτήσεων προηγούμενων χρόνων όσες προσπάθειες μεταρρύθμισης στην Παιδεία επιχειρήθηκαν, προσέκρουσαν στις πανεπιστημιακές και φοιτητικές κοινότητες κατά κυριότητα, συνεπικουρούμενες κατ' ακολουθία από ανεύθυνες Λαϊκίστικες πολιτικές ηγεσίες. Οι οπαδοί αυτής της στασιμότητας πιο πριν φυσικά σε πρυτανικές εκλογές στο όνομα ενός Ελεύθερου Πανεπιστημίου και κυρίως στην έρευνα, συνεργάστηκαν με αλαστήσχες και συμπεριφορά. Οι δαπάνες δε συντήρησης αυτού του συστήματος πολύ περισσότερες σε ποσοστό του

ΑΕΠ από πολλές χώρες μέλη του ΟΟΣΑ και με μόνο δύο Ελληνικά ιδρύματα όμως να καταφέρνουν να συμπεριληφθούν τελικά στη λίστα με τα 500 πρώτα Πανεπιστήμια.

Η κατάσταση των Ελληνικών Τριτοβάθμιων ιδρυμάτων είναι τραγική , με απαρχαιωμένη υλικοτεχνική υποδομή, βρώμικα και με μια διαφθορά να καταγγέλλεται κατά καιρούς από τα ίδια τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας. Με οργανωμένες μειοψηφίες που απειλούν, προπηλακίζουν και στερούν με αλλεπάλληλες καταλήψεις τη λειτουργία τους.

Το σύστημα εισαγωγής από την άλλη νοσεί και μαζί του όλο το εκπαιδευτικό σύστημα είναι καταδικασμένο να αποτύχει, μιας που τελικά δεν καταφέρνει να εξασφαλίσει την πολυπόθητη μόρφωση και το διαβατήριο για μια θέση εργασίας. Ένα σύστημα που δεν επιτρέπει σε κανέναν υποψήφιο να επιλέξει το αντικείμενο που

θέλει να σπουδάσει, αλλά και το ίδρυμα που επιθυμεί, ώστε να υπάρξει ένας εσωτερικός υγιής ανταγωνισμός και ένα άτυπο σύστημα αξιολόγησης. Εκτός από τα διεθνή στάνταρτα αξιολόγησης που χρησιμοποιούνται στα εκπαιδευτικά συστήματα των «κουτόφραγκων» η Ελληνική «διανόηση» ανθίσταται σθεναρά να ακολουθήσει έστω τα αυτονόητα.

Δεχθήκαμε το θεσμό του Ανοικτού Πανεπιστημίου (με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια), όχι όμως τα Ιδιωτικά. Φυσικά, αυτό ίσχυσε μόνο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση γιατί σε όλο το υπόλοιπο φάσμα της εκπαίδευσης υπάρχουν ιδιωτικά εκπαιδευτήρια, διάφορα κολέγια, αλλά και η λεγόμενη παραπαιδεία. Προφανώς σημαίνουν για κάποιους είναι μόνο το Πανεπιστήμιο και κάπου εκεί εξαντλείται και η αγωνιστική τους διάθεση καθώς και ρητορεία.

Θέλουμε δικαίωμα στην μόρφωση, αποκλείουμε όμως πολλούς μέσω των Πανελληνίων. Θέλουμε μια αποκεντρωμένη Πανεπιστημιακή εκπαίδευση, όμως θεσπίζουμε το μοντέλο της μετριότητας των υποψηφίων, ώστε να σταθούν όλα αυτά τα τμήματα που σπάρθηκαν με τοπικά και πολιτικά κριτήρια.

Πόσες προσπάθειες φίμωσης επιχειρηθήκαν σε ένα κατά τα αλλά ελεύθερο Πανεπιστήμιο; Με θεσπισμένο το άσυλο για την ελεύθερη διακίνηση ιδεών τι ακριβώς επετεύχθη; Αλήθεια στην εποχή του ίντερνετ τι χρειάζεται και τι εξυπηρετεί; Μάλλον θα σκεφτούν κάποιοι για να προστατεύει τις οργανωμένες μειοψηφίες και την καθεστηκυία τάξη των ιδρυμάτων.

Η παιδεία και το εκπαιδευτικό σύστημα απέτυχε σε πρώτη φάση και τα κενά της κλήθηκε να τα καλύψει η παραπαιδεία.

Κάποια στιγμή πολύς λόγος έγινε για το «απροϋπόθετο πανεπιστήμιο» που δεν επιδέχεται όρους και προϋποθέσεις, βούτυρο στο ψωμί της ΠΟΣΔΕΠ, ώστε να το φέρει στα μέτρα της. Υπάρχει όμως μια βασική προϋπόθεση ότι το «απροϋπόθετο πανεπιστήμιο» μας αφορά και αφορά κυρίως όλους εμάς που αγωνιούμε για μια Ελλάδα που χάνεται αμόρφωτη, ενώ κάποιοι κουνούν το δάκτυλό τους σε κάθε φωνή μας και απαίτηση για παιδεία.

Στοχοπροσηλωμένοι σε μια αναγκαιότητα για ανάπτυξη μέσω της Παιδείας δεν χρειάζονται επιχειρήματα διανθισμένα με αγωνιστική ρητορεία από όλους όσους εμπλέκονται, αλλά κυρίως ευθύνονται, για την εκπαιδευτική διαδικασία.

Χρειάζεται όμως το Πανεπιστήμιο να γίνει εργαστήριο παραγωγής ιδεών, χώρος μελέτης και δημιουργίας, όχι άντρο υπόθαλψης αρρωστημένων μυαλών. Ένα υγιές κύτταρο που θα ανταποκρίνεται στο σκοπό του.

Σχοινοτενείς διάλογοι για τα αυτονόητα αποπροσανατολίζουν το λαό ψάχνοντας για μια «ποιοτική παιδεία», χάνουμε την ουσία για το τι πρέπει να προσφέρει το πανεπιστήμιο. Ας δανειστώ λοιπόν κλείνοντας κάτι από το Γ. Θεοτοκά :

Μία μόνη, αλλά πολύ μεγάλη υπηρεσία μπορεί να προσφέρει το Πανεπιστήμιο στο έθνος: να είναι καλό Πανεπιστήμιο. Να απολαύει τον σεβασμό της ελληνικής και της διεθνούς κοινωνίας για την υψηλή του πνευματικότητα, για το επιστημονικό του ήθος, για τις έρευνές του, για τη μορφωτική του αξία. Κάθε παρέκκλισή του από τους αυστηρούς κανόνες της ανώτερης πνευματικής και επιστημονικής ζωής δεν προσφέρει καμία απολύτως ωφέλεια στο έθνος. —◆—

Ο **Βασίλης Φωτάκης** είναι οικονομολόγος και υπήρξε ενεργό μέλος του φοιτητικού κινήματος και μέλος της ΕΣΕΕ. Είναι στέλεχος διοίκησης του ΤΕΙ Πάτρων.

Πείτε μας τι να του κόψουμε.

Τη στήριξη στο νοσοκομείο

Το σπίτι του

Την Εθνική γραμμή
για Παιδιά και Εφήβους SOS1056

Τις 8 κλητές ιατρικές μονάδες για παιδιά και νεογνά
Την ενίσχυση της οικογένειας του που είναι στα όρια της φτώχειας

Το Amber Alert

www.hamogelo.gr

Τι θα άλλαζε στην εκπαίδευση

Γρηγόρης Καλομοίρης

Ερώτηση

Αν μπορούσατε να αλλάξετε σήμερα κάτι στην εκπαίδευση ποιο θα ήταν αυτό;

Απάντηση

Αυτό που κατά προτεραιότητα θα πρέπει να αντιμετωπιστεί είναι το μεγάλο κοινωνικό πρόβλημα της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, δηλαδή της μεγάλης σχολικής διαρροής.

Οι πιο πρόσφατες έρευνες εκτιμούν ότι το ποσοστό της διαρροής στην 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση προσεγγίζει το 8%. Σε ότι αφορά τη διαρροή στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση φτάνει το 18% περίπου.

Οι παραπάνω έρευνες συμπεραίνουν ότι εξωσχολικοί παράγοντες που συνδέονται με τη μαθητική διαρροή είναι η χαμηλή κοινωνικό-οικονομική κατάσταση της οικογένειας, η διαφορετική εθνική καταγωγή, η οικογενειακή κινητικότητα, η έλλειψη στήριξης του παιδιού από τους γονείς, η αστάθεια του οικογενειακού περιβάλλοντος κλπ. Από τους παράγοντες που σχετίζονται με το σχολείο σημαντικοί είναι η χαμηλή σχολική επίδοση, οι πολλές απουσίες, οι συγκρούσεις με συμμαθητές ή/και εκπαιδευτικούς, ο μεγάλος αριθμός μαθητών στην τάξη, η συχνή αλλαγή του σχολείου κλπ

Τα τελευταία χρόνια της μνημονιακής πολιτικής των περικοπών και της κατεδάφισης της Δημόσιας και Δωρεάν Εκπαίδευσης ανεστάλη η λειτουργία και αποψιλώθηκαν δομές και θεσμοί που στήριζαν ή θα μπορούσαν να στηρίξουν πιο αποτελεσματικά τους μαθητές-τριες στην μορφωτική τους προσπάθεια. Για παράδειγμα

καταργήθηκαν θεσμοί αντισταθμιστικής εκπαίδευσης (ενισχυτική Διδασκαλία στα Γυμνάσια. Πρόσθετη διδακτική στήριξη στα Λύκεια, τάξεις υποδοχής για τα παιδιά των μεταναστών κλπ) που φαίνεται ότι πια αποτελούν πολυτέλεια για το σχολείο στην εποχή των μνημονίων. Επίσης ανεστάλη η λειτουργία των Συμβουλευτικών σταθμών νέων που σημαίνει ότι η πρόληψη και η προαγωγή της ψυχικής υγείας και η ολόπλευρη στήριξη των μαθητών που αντιμετωπίζουν προβλήματα αποτελούσε για τις μνημονιακές κυβερνήσεις μια περιττή δαπάνη που έπρεπε να περικοπεί.

Την προηγούμενη σχολική χρονιά καταργήθηκαν 1056 σχολεία, γεγονός που οδήγησε σε αύξηση του αριθμού μαθητών που εκδιώχθηκαν από το εκπαιδευτικό μας σύστημα.

Στα παραπάνω πρέπει να προστεθούν το κλείσιμο 700 περίπου σχολικών βιβλιοθηκών, η συρρίκνωση των σχολικών δραστηριοτήτων, η κατάργηση των δομών του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού, η υποβάθμιση της διδασκαλίας των ξένων γλωσσών και πολλά άλλα που θεμελιώνουν την εκτίμηση μας ότι η μνημονιακή πολιτική έβλαψε σοβαρά την δημόσια παιδεία και τους μαθητές.

Με βάση τις παραπάνω εξελίξεις το πρώτο μέλημα μιας αριστερής κυβέρνησης θα είναι η άμβλυνση των εκπαιδευτικών και κοινωνικών ανισοτήτων. Άμεση

εφαρμογή του προγράμματος στήριξης των παιδιών με μαθησιακές και άλλες δυσκολίες καθώς και των σχολείων που λειτουργούν στις πιο υποβαθμισμένες περιοχές της χώρας. Επαναφορά της ενισχυτικής διδασκαλίας. Μείωση του μέγιστου αριθμού μαθητών ανά τμήμα στους 25 στη δευτεροβάθμια και 20 στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Δομές αλληλεγγύης και αντιμετώπισης της φτώχειας σε σχολεία και στα ΑΕΙ.

Ανασυγκρότηση μαθητικής και φοιτητικής μέριμνας-σίτιση-στέγαση. Δωρεάν προληπτικός υγειονομικός έλεγχος των παιδιών που δεν έχουν υγειονομική περίθαλψη. Αξιοποίηση όλων των ανενεργών κονδυλίων του Υπουργείου Παιδείας για την αντιμετώπιση του υποσιτισμού των νέων, δημιουργία κοινωνικών κυλικείων είτε αυτοδιαχειριζόμενων κατά το παράδειγμα του ΑΠΘ, οργάνωση σχολικών συσσιτίων σε περιοχές με μεγάλα προβλήματα λόγω κρίσης.

Ο αγώνας για τον περιορισμό της σχολικής διαρροής και την ποιοτική αναβάθμιση της Δημόσιας Εκπαίδευσης είναι ο αγώνας για μια καλύτερη κοινωνία, για ένα καλύτερο μέλλον για εμάς και τις επόμενες γενιές. Σε πείσμα της κοινωνικής και οικονομικής υποβάθμισης που έχουν υποστεί οι Έλληνες εκπαιδευτικοί καλούνται να πρωτοστατήσουν σε αυτή την προσπάθεια. Μπορούμε και πρέπει να δημιουργήσουμε ένα σχολείο που να χωράει όλους τους μαθητές όλους τους εκπαιδευτικούς και ολόκληρη τη γνώση. —◆—

Γρηγόρης Καλομοίρης: μέλος Κεντρικής Επιτροπής Συντονισμού του ΣΥΝ, αντιπρόεδρος του Γ.Σ. της ΑΔΕΔΥ

**Ο μπαμπάς,
αγαπάει τη μαμά.
Την κλωτσάει, την χτυπάει,
της φωνάζει
την κάνει να κλαίει.**

**Και ο μπαμπάς
αγαπάει εμένα.**

**Με καίει, με χτυπάει,
με κλειδώνει στη**

**ντουλάπα,
και με φωνάζει
βλάκα.**

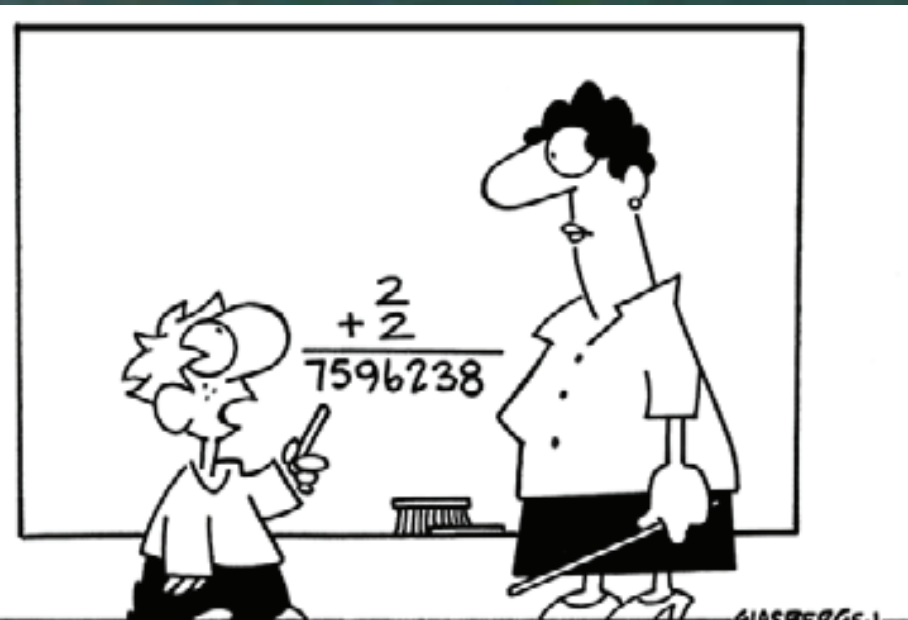
**Εγώ μισώ την
αγάπη.**

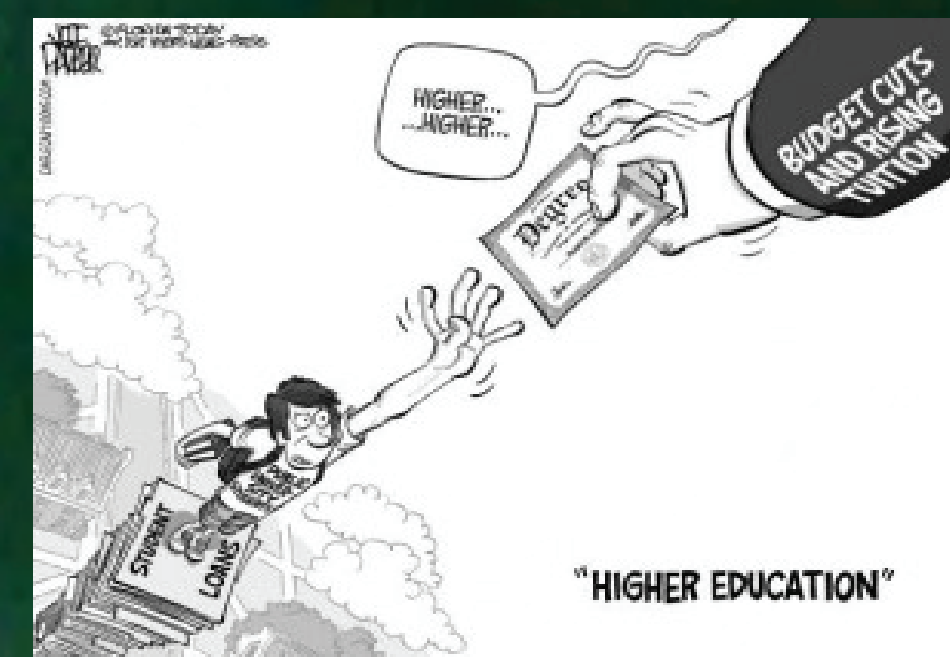
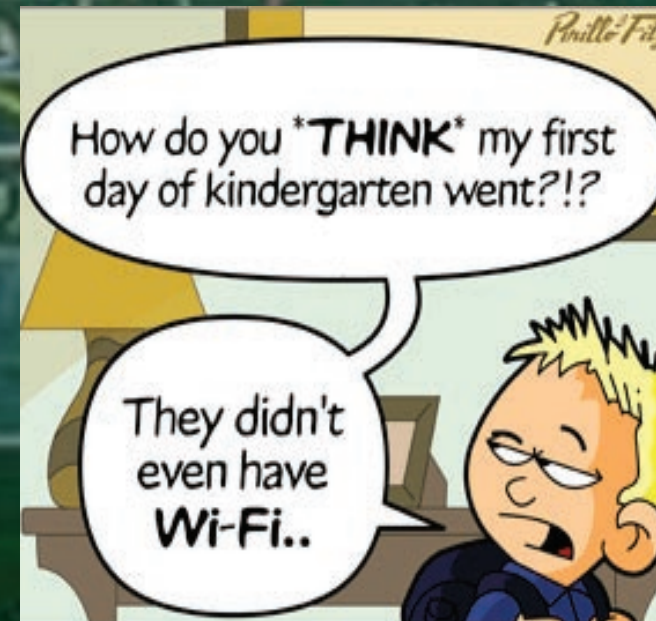
apopseis.gr

STOP DOMESTIC VIOLENCE NOW!

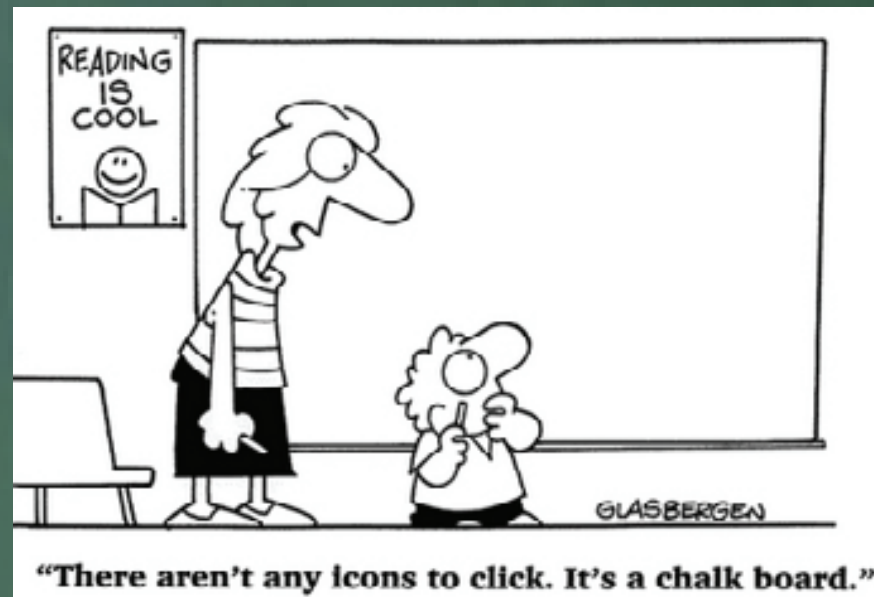
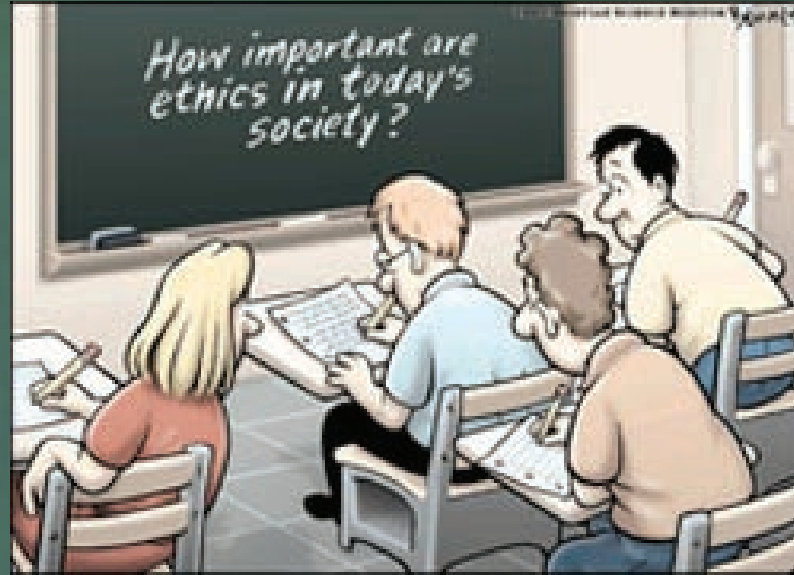

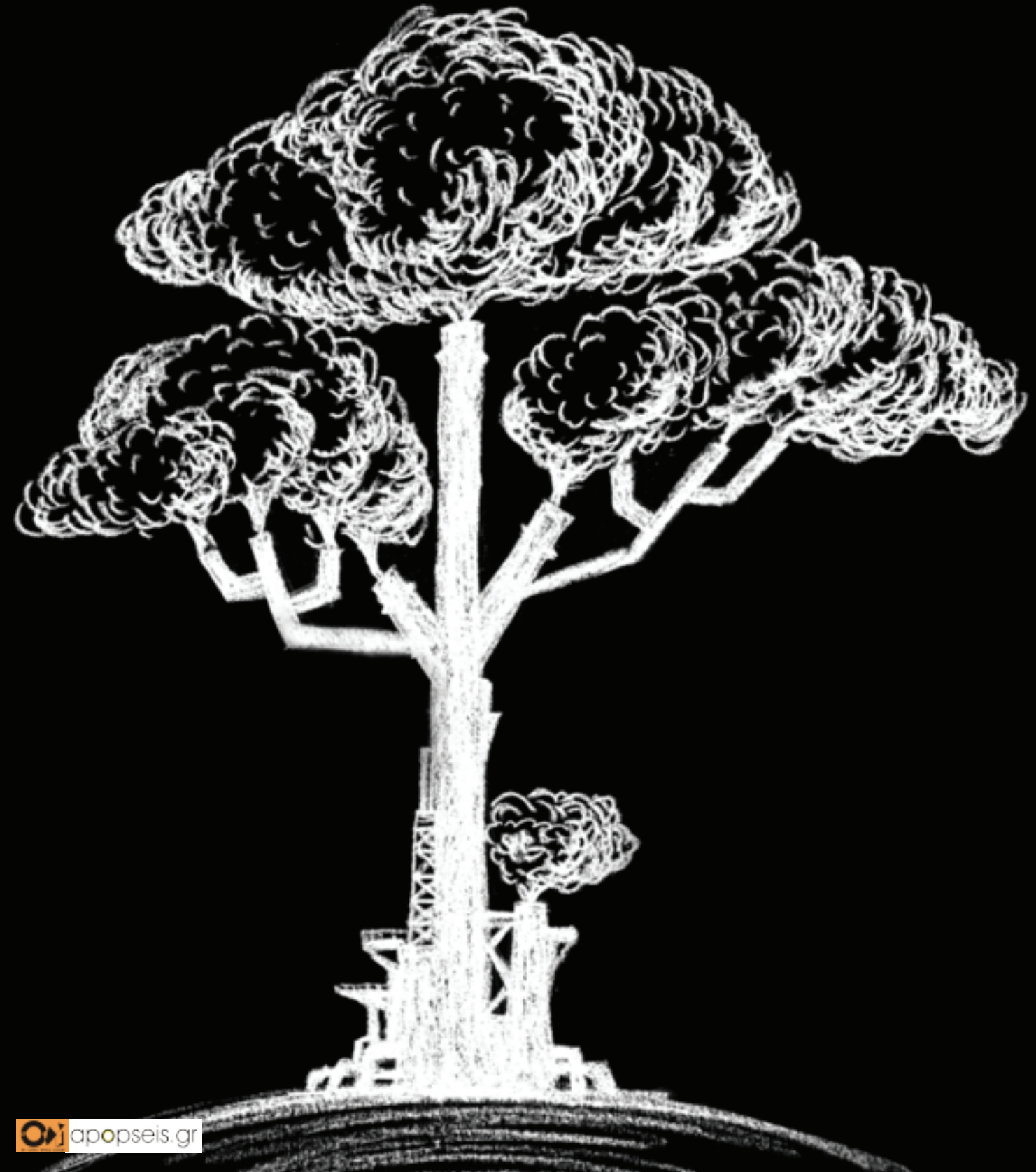
Στον πολύπλοκο κόσμο που ζούμε, παλιές ερωτήσεις απαιτούν πιο σύνθετες απαντήσεις!

Εσύ βλέπεις το δέντρο;

The background of the image is Salvador Dalí's famous painting 'The Persistence of Memory'. It depicts a landscape with a large, melting pocket watch in the center, a small snail on the left, and a melting pocket watch on the right. The sky is a pale blue, and the ground is a mix of brown and green.

Επειδή

Όλα

είναι

apopseis

www.apopseis.gr